

НАРОДНИЙ ГУМОР У САТИРИЧНІЙ ПОЕЗІЇ ВОЛОДИМИРА САМІЙЛЕНКА: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано особливості творчої інтерпретації народного гумору в сатиричних віршах В. Самійленка. Проаналізовано його ранні твори (1886–1888 рр.) та встановлено важливу роль елементів народної мови (лексеми та фраземи, паремії) у створенні засобів комічного зображення. З'ясовано, що В. Самійленко зумів поєднати інтелектуальний гумор та народну сміхову культуру, що виражається в мовностильових особливостях його ідіолекту. Інтегрувавши фольклорні форми (жартівливі пісні, коломийки) в літературний контекст і збагативши їх новою лексикою, ритмічним та версифікаційним новаторством, письменник посприяв еволюції української сатиричної поезії.

Ключові слова: Володимир Самійленко, поезія, сатира, народний гумор, фольклор, фразема, паремія, ідіолект.

Tykhovska O., Lyakh T. Folk Humor in Volodymyr Samiilenko's Satirical Poetry: Linguacultural Aspect. *The article analyzes creative interpretation of the folk humor in the satirical poems by Volodymyr Samiilenko. The lack of studies dedicated to this aspect in works of writers who had a significant impact on the development of Ukrainian satirical and humorous poetry makes this investigation relevant. The main research objectives are to turn to the key sources and folk humor means in the lyrical and satirical works by Volodymyr Samiilenko, to trace their interpretation through the prism of the author's approach to the development of new forms and means of socio-political issues comic revealing as well as the formation of poetic satire and humor literary tradition.*

After outlining the scientific issues relevant for the subject of the study, we analyzed early (1886–1888) satirical poems by Volodymyr Samiilenko. The investigation established that the elements of vernacular vocabulary (lexemes and phrasemes, proverbs) and folk humor peculiar techniques play an important role in means of comic image creation. Furthermore, we found out that early period formed the set of problems and themes the writer addressed in satirical works (criticizing Russian Empire state system, advocating Ukrainian national interests, social and everyday aspects in ordinary people's lives). The most organic forms of this content were vernacular and folk ones which represent features of Ukrainian mentality. During his career, Volodymyr Samiilenko managed to combine literary and folklore traditions, intellectual humor and culture of popular laughter, which are particularly expressed in the lingual and stylistic features of his idiolect. The writer owes his significant contribution

into the evolution of Ukrainian satirical poetry to this approach by providing access to complex social and political problems, integrating folklore forms (humorous songs, kolomyiky) into the literary context and enriching them with new vocabulary, rhythmic and versification. On the one hand, the writer purposefully worked to make the folklore more relevant and, on the other hand, he aimed to strengthen the national literature with the achievements of world classics which led to a significant positive impact on the development of literature and Ukrainian literary language.

Key words: Volodymyr Samiilenko, poetry, satire, folk humor, folklore, phrase-me, proverb, idiolect.

Вступ

Сатирична поезія В. Самійленка (1864–1925) на суспільно-політичну тематику відзначається яскравими новаторськими рисами як в ідейно-художньому, так і в лінгвістичному аспектах. Через виразну проукраїнську позицію письменника, його рішучий спротив більшовизму та жорстку критику комунізму ця грань його творчості не могла бути всебічно та об'єктивно вивчена протягом 1930-их – 1980-их років. Відтак у період Незалежності з'явилася низка ґрунтовних мово- та літературознавчих досліджень, присвячених доробку письменника, у яких можемо виокремити два основні предмети наукового інтересу: націєтвірний вектор художнього мислення та мовотворча діяльність митця. Одне із цікавих і маловивчених питань становить авторська інтерпретація народного гумору, мовностилістичний та лінгвокультурний аспекти його функціонування в сатиричних віршах В. Самійленка.

Проблему співвідношення народного гумору та літературних традицій у творчості В. Самійленка розглядали літературознавці різних епох, зокрема М. Зеров (Зеров, 1990), М. Рильський (Рильський, 1944), М. Бондар (Боднар, 1989), М. Чорнопиский (Чорнопиский, 1990), М. Мартинюк (Мартинюк, 2000). Ця проблема зацікавила й мовознавців, що досліджували внесок письменника в розвиток української літературної мови. Зокрема, Г. Бикова в дисертації «Індивідуальний стиль Володимира Самійленка (мовний аспект)» відзначила, що найбільш виразним проявом ідіолекту письменника слугують саме сатиричні та гумористичні тексти, а мова його творів репрезентує вдалий синтез фольклорних та літературних джерел: «Характерним для творів В. Самійленка є контекстуальне та структурно-граматичне поєднання різностильової, неоднорідної за походженням та сферами

функціонування лексики. Книжні і народнорозмовні елементи в його мові органічно взаємодіють» (Бикова, 1998: 13). Дослідниця акцентувала на лексичних, фразеологічних та афористичних новотворах письменника, його підході до словотворення та використання з метою гумору та іронії різних пластів лексики (термінів, іншомовних запозичень, вульгаризмів тощо) (Бикова, 1998: 9–12). У зв'язку із цим відзначимо, що, на наш погляд, особливості авторської інтерпретації засобів народного гумору в зазначеній групі художніх текстів потребують ширшого розгляду, у тому числі й із залученням інтердисциплінарного підходу. Джерелом додаткових відомостей про індивідуально-стильові особливості досліджуваного нами матеріалу також можуть слугувати праця Т. Наумової «Номінація особи у сатирично-гумористичних текстах Івана Франка та Володимира Самійленка» (Наумова, 2005) та дослідження О. Малахової «Мовна модель поетичного світу В. Самійленка» (Малахова, 2007).

Мета статті – проаналізувати лінгвокультурні та мовностильові особливості функціонування народного гумору в сатиричній поезії В. Самійленка.

Основні завдання статті: окреслити ключові джерела та засоби народного гумору в лірико-сатиричному доробку письменника, простежити їх інтерпретацію в контексті авторського підходу до вироблення нових форм та засобів розкриття суспільно-політичної проблематики крізь призму комічного, дослідити особливості авторського ідіолекту на лексичному та фразеологічному рівнях.

Методи дослідження

З огляду на обраний аспект дослідження та потребу розширити мультидисциплінарний науковий інструментарій (лінгвокультурний аспект, поєднання лінгвістичних та літературознавчих методик) нами було застосовано низку методів: *описовий* (виокремлення ключових мовних одиниць, інтерпретація та узагальнення фактичного матеріалу), *зіставний* (диференціація досліджуваних одиниць), *семантико-стилістичний* (аналіз смислового і функціонального навантаження досліджуваного мовного матеріалу), *функційний* (для інтерпретації семантико-стилістичних параметрів мовних одиниць), *контекстуально-інтерпретаційний* (аналіз семантики компонентів досліджуваних одиниць у художньому контексті), *культурно-історичний* (вивчення

мистецьких тенденцій та суспільно-історичного контексту епохи, у яку було створено досліджувані тексти), *психобіографічний* (урахування ключових етапів життєтворчості письменника).

Виклад основного матеріалу

Зауваження критиків творчості В. Самійленка, згадані нами вище, попри свою необ'єктивність та недостатню обґрунтованість цікаві тим, що спонукають розглянути мову «елітарних» текстів письменника в аспекті інтегрування інтелектуального гумору й народнорозмовної стихії. Справді, початок цієї віхи творчого шляху поета (1886–1888 рр.) позначений орієнтацією на літературні жарти («Ода індику», «Романс», «Навіщо вам збиратись на Амур?..») та пародійний напрям («Пісня про віщого Василя», «Пііта (На мотив Лермонтова)»), який деякі літературознавці схильні вважати ключовим у його сатирично-гумористичному доробку (Гарачковська, 2015: 13). Водночас уже в перших відомих авторських текстах фіксуємо тенденцію до поєднання книжної та розмовної лексики, намагання надати іншим змістовим і формальним елементам доступності без їх примітивізації.

Це, зокрема, можна простежити на матеріалі сатири «Щасливий край» (перша назва – «Ельдорадо») (1886), що розкриває складну суспільно-політичну проблематику – авторитарний устрій Російської імперії та життя поневолених нею народів. Попри те, що цей текст став відомим і популярним насамперед серед київської інтелігенції, особливості його форми й мовностилістичні риси свідчать про орієнтацію автора на більш широку аудиторію. На наш погляд, на особливу увагу заслуговує використання фразем, зокрема в авторських варіаціях:

- *і на волос* – «ніскільки, зовсім, нітрохи» (Словник фразеологізмів української мови, 2003: 123): *Там неправді і злочинству / Не вважають і на волос* (Самійленко, 1990: 95);
- *без сорочки* – від *до сорочки* зі словом *обібрати* у значенні «нічого не залишаючи» (Словник фразеологізмів української мови, 2003: 677): *А не винен – то й відпустять – / Без сорочки, без сорочки* (Самійленко, 1990: 95);
- *працювати язиком* (від *молоти язиком* – «говорити, висловлюватися, розбалакувати» (зневажливо) (Словник фразеологізмів

української мови, 2003: 403)): *Там всі люди роботящі / Там нарівні з мужиками / Всі пани працюють щиро – / Язиками, язиками* (Самійленко, 1990: 96);

- як собака (фіксується у сполучі зі словами *голодний, злий* та ін. у значенні «дуже, надзвичайно» (Словник фразеологізмів української мови, 2003: 674) в авторській інтерпретації використовується в іронічному контексті, набуваючи протилежного значення: *Там зібрались всі народи: / Москалі, «хахли», поляки, / І живуть вони так дружно – / Як собаки, як собаки* (Самійленко, 1990: 96).

Інтерпретаційні особливості української фраземики у творах письменника відзначила Г. Бикова, яка, дослідивши цей аспект, висловила низку слушних спостережень: «В. Самійленко майстерно використовує фразеологічні одиниці української мови, які, як правило, зазнають у творах письменника різноманітних трансформацій: традиційні компоненти він замінює словами, які індивідуалізують авторську думку; дає авторські пояснення або уточнення; може довільно поєднувати лексичні компоненти різних фразеологізмів або нанизувати кілька фразеологічних одиниць для підсилення стилістичного ефекту» (Бикова, 1998: 10).

Намагання поєднати в одному образному ряді виражальні засоби розмовної, книжної та нової суспільно-політичної лексики репрезентує ще один ранній твір В. Самійленка – «Як-то весело жить на Україні!...» (1886): *Кожний тут у розкоші, в спокої / І граблями добро нагорта. / Тут усяк, як та пташечка, вільний; / Всяк блюде інтереси суспільні; ...Пан хуторянський / Без напасті живе й без біди, / Бо сповняє закон християнський / І кругом молодець хоч куди* (Самійленко, 1990: 100). Авторська поетична манера в цьому тексті помітно ускладнена в аспекті синтаксису (ряди однорідних членів, відокремлені конструкції, використання складнопідрядних та сурядно-підрядних речень), однак задум твору – продемонструвати важке становище простого народу й викрити вади й злочини заможних і впливових осіб – спонукав письменника виражати осуд за допомогою мовних засобів, близьких саме верствам населення, які він захищав: *І, наївшись, як пень той лежить; Що комора його аж тріщить; Всі веселі й п'яні, як свині; Він під гнітом тяжким аж пищить* (Самійленко, 1990: 100–101). Вагому роль у розкритті порушеної проблематики та створенні яскравих художніх деталей у цьому тексті відіграли фраземи:

- *бряжчить у кишені* (хто-небудь заможний, багатий, має багато грошей (Словник фразеологізмів української мови, 2003: 46)): *А селяни, хто вже й без свитини, / Йдуть до Гершка в смикнуть по чарчині, / А у Гершка в кишені бряжчить* (Самійленко, 1990: 101);
- *пускати на вітер* (легковажно, марно витратити): *А вельможі до грошей голінні / І уміють їх гарно спустити* (Самійленко, 1990: 101).

Контекстуальну доцільність і, відповідно, влучність останніх виразів підкреслює і той факт, що в 11-томному «Словнику української мови» саме ці уривки з вірша В. Самійленка наведені як ілюстрації до вживання лексем *бряжчати* (Словник української мови, 1970) та *спускати* (Словник української мови, 1978). Не менш вдало поет використав народнорозмовну лексику та засоби народного гумору для створення самобутніх пародій на твори російських авторів – «Пісні про віщого Василя» (Од гніву *заснапавсь і страшно харчить*; *Аж зирк – і побачив: приніс відкілясь / Нечистий до нього циганку; Боїться тебе газетярів сім'я / Й письменники всі українські, / Бо звісна поганая вдача твоя – / Поводиться з ними по-свинськи; І скрикнув Василь, і вхопив його біс* тощо (Самійленко, 1990: 103–106)) та «Пі-їти» (Відколи *враг мене призвів / Нещаснії писати вірші, / Я людям всім осточортів, / І остогид од тряси гірше; І світ за очі почвалав; Цькують мене старі діди / І туюкають на мя устами; Дурний хотів запевнить світ, / Що мир без нього б провалився* та ін. (Самійленко, 1990: 102)). Поєднання літературної пародії й пов'язаних із нею художніх прийомів (алюзій, ремінісценцій, карикатур, гротеску, буфонади тощо) та народнорозмовного колориту сформувало ідіостиль письменника, який мав істотний вплив на подальший розвиток сатиричного та гумористичного напрямів української поезії.

У контексті нашого дослідження на особливу увагу заслуговують тексти, створені на основі фольклорних джерел та народногумористичної поетики. Один із таких взірців також належить до раннього періоду творчості В. Самійленка й відображає критичну авторську оцінку москвофільського руху на Буковині, яку молодий поет відвідав 1887 р. Це сатира «Мандрували, мандрували...» (1887), написана у формі одного з популярних локальних різновидів народної поезії – коломийкового вірша. Замінивши традиційну дворярдову строфу на чотирирядкову, автор дотримався інших усталених версифікаційних

особливостей і використав характерні лексичні елементи, зокрема повтори та демінутиви: *Мандрували, мандрували, / Руський дух будили, / Їли гуси, поросятка, / Горілочку пили* (Самійленко, 1990: 102). Сатирик уміло використав жартівливі вирази для викриття примітивних бажань представників москвофільського руху та їхніх справжніх намірів, які не мали нічого спільного із просвітництвом. Щоб посилити викривальний ефект, автор, імовірно, вдався до алюзії на сороміцькі коломийки, що простежується в другій строфі твору: *Забажали просвітити / Темний люд робочий, / Просвіщали хлопців удень, / А дівчат уночі* (Самійленко, 1990: 103). Використане в цих рядках протиставлення слугує головним прийомом для втілення авторського задуму: його комічні персонажі заходили в *панські двори, / Оминали хати*, а пафосні промови на тему тверезості виголошували, *проковтнувши одну чарку, взявши в руку другу* (Самійленко, 1990: 103). Поетику та стилістику жартівливих пісень у творі витримано до останньої строфи, мовні засоби в якій посилюють викривальний ефект сатири, додаючи йому нищівного глузливого забарвлення: *Бо вже тая мандрівочка / В тямки всім лишилась, / Що навкруги на три милі / Слава розлетілась* (Самійленко, 1990: 103).

Дослідивши особливості інтерпретації фразеологічних одиниць у сатиричних та гумористичних текстах В. Самійленка, Г. Бикова слушно відзначила тяжіння письменника до використання варіацій відомих фразем чи їх частин для створення власних афоризмів (Бикова, 1998: 10–11). Вони допомагають посилити комічний ефект сатиричних образів, підкреслити вади об'єктів критики письменника. У цьому аспекті також можна простежити взаємодію з народним гумором, адже автор у низці своїх текстів формулював критичні оцінки негативних явищ суспільно-політичного життя в Україні крізь умовну призму розважливого представника простого народу, судження якого відображають здоровий глузд та особливе почуття гумору. Відповідно, авторські афоризми в таких творах мають тісний зв'язок із прислів'ями та приказками.

Такий прийом, зокрема, використано у віршованому фейлетоні «Собаки» (1888), у якому автор розкритикував законотворчу діяльність Київської міської думи у зв'язку із затвердженням безглуздої постанови про знищення безпритульних собак на вулицях міста. Для посилення контрасту між бюрократичним абсурдом та здоровим

глуздом уривок із документу винесено в епіграф, а текст, у якому В. Самійленко виступив з критикою як міської влади загалом, так і її окремих представників (П. Ромера та В. Новицького), завершується таким висловом: *Пишуть, пишуть постанови, / Певно, є для них і книга, / А далеко безпечніше, / Як людина швидко біга!* (Самійленко, 1990: 111).

Подібну функцію виконують авторські паремії у творі «Божий приклад» (1902), спрямованому на викриття фальшивої турботи й позірно благих намірів: *Працюй, Іване, – пан казав, – / І не вважай на втому: / Від бога нам такий закон / В його Письмі святому. // Адже ж сам бог шість днів робив, / Поки скінчив роботу, / Спочив же тільки в сьомий день / Від праці і клопоту* (Самійленко, 1990: 146). Простий хлопець Іван, до якого звернені ці слова, розкриває свої приховані кмітливості і мудрість в афористичному вислові, побудованому на ще одній авторській варіації фраземи *молоти язиком*: *Одно – творити язиком, / А друге – перти плуга* (Самійленко, 1990: 146). Особливості мовлення цього персонажа слугують важливим художнім прийомом, адже саме в репліках проявляються його мислення й темперамент: *Але за прикладом святим / Я радий поспішати; / Скажіть же, що робив Господь / В день восьмий і дев'ятий?* (Самійленко, 1990: 146).

Народний гумор також яскраво проявляється у творах В. Самійленка «Мудрий кравець» (1906) та «Невдячний кінь» (1906), які об'єднує спрямованість – викриття ілюзії демократії, що з'явилася після революції 1905 р., – а також особливості інтерпретації фразем та використання афористичності, за допомогою яких створюється необхідний комічний ефект (*А щоб менш мороки, / Я вам добре й без сукна / Полатаю боки; Хто в воза коней запряга, / Той гречно їх не просить; Язык ваш любо так бринить, / Як добрії цимбали* (Самійленко, 1990: 150–151)).

Яскравим прикладом творчої інтерпретації фольклорного твору є сатира «Дума-цяця» (1907), у якій В. Самійленко розкритикував новий політичний вектор Російської імперії, правителі якої перестали імітувати демократичні процеси і, розпустивши склад Другої державної думи, створили цілковито маріонетковий парламент. Головне джерело цього тексту, на яке слушно вказували О. Бабишкін (Бабишкін, 1958: 34) та М. Чернопиский (Чернопиский, 1990), – жартівлива родинно-побутова пісня «Чи є в світі молодича...», ліричний герой

якого виражає почуття до дівчини Гандзі. Використовуючи строфічну будову твору-оригіналу, автор розкрив суспільно-політичну проблематику й досяг необхідного рівня комізму за допомогою заміни окремих слів та виразів антонімами та лексемами з негативною конотацією: *Гандзя білолиця – Дума чорнолиця; Ой, скажіть, добрі люде, / Що тепер зі мною буде? – Бережіться, добрі люде – / Всім тепера лихо буде* (Жартівливі пісні (родинно-побутові), 1967: 533; Самійленко, 1990: 164). Цікавим є протиставлення *білолицької* дівчини і *чорнолицької* (тобто сумної, трагічної) думи. Обидва об'єкти жіночого роду, вони є метафоричними образами душі головного героя: дівчина символізує тілесність, чуттєву сферу життя, яка може сприйматися гарною, прекрасною, незважаючи на політичну та соціальну ситуацію в країні. Дума / думка асоціюється з духовністю, морально-етичним аспектом життя. І оскільки ліричний герой незадоволений державним укладом, соціальною ієрархією в країні, законами, тож його дума чорнолиця – позбавлена радості життя.

Таке саме протиставлення земного та ідеального образів реалізується через образи живої і мертвої пташки: *Гандзя милая голубка – Дума патрана голубка* (Жартівливі пісні (родинно-побутові), 1967: 533; Самійленко, 1990: 164). Дівчина – жива і прекрасна пташка, і це метафорично відображає відкритість ліричного героя до радощів земного життя. Дума (душа, мрія) – мертва, випотрошена пташка, і це глибокий метафоричний образ спустошеної, виснаженої душі ліричного героя. Любов і розчарування, радість і біль, захоплення і розпач автор передає через образи двох голубок, вміло використовуючи засоби сатири.

З-поміж поширених засобів комічного дослідники називають «гумористичне, сатиричне, іронічне порівняння, характерною особливістю якого є те, що і об'єкт і суб'єкт порівняння мають в собі ознаку комічного» (Шонь, 2003: 12). У розглянутій нами поезії В. Самійленко використав порівняння, за допомогою яких окреслив головний об'єкт сатири – відсутність будь-якої політичної волі нового уряду та його цілковиту підпорядкованість монархії: *Дума смирна, як ягничка; І на згоду, як теличка, / Мекне цяця-молодичка* (Самійленко, 1990: 164–165). Проникливий автор не лише викрив цю важливу проблему, а й указав на її наслідки – безвілля та бездіяльність народу, що за відсутності демократії ніколи не сформує власну політичну

свідомість: *А Грицьки, Стецьки й Омельки / Вже не прагнуть хай земельки: / Всі ж вони в земельку ляжуть, / А коли лягать – їм скажуть* (Самійленко, 1990: 165). Крізь призму сатиричного світосприйняття, використовуючи емоційно забарвлену лексику, В. Самійленко моделює образи українських селян, які постають повністю керованими, позбавленими права приймати самостійні рішення. Частково вони мають трагедійний відтінок, «Грицьки, Стецьки, Омельки» сприймаються як метафорична візуалізація українського народу, що жив під колоніальним гнітом упродовж століть, і перспективи його звільнення досить невизначні.

Виокремлені нами засоби народного гумору, якими письменник послуговувався у своїй сатиричній поезії, можна простежити і низці інших текстів – «Заклопотаний росіянин» (*Ні, тоді моя навіки / Вся **земелька** пропаде!* / Самійленко, 1990: 151/), «Сон» («В північній столиці...») (*Хроне, **як убитий*** / Самійленко, 1990: 153/), «Міністерська пісня» (*А то весь край / Хотять **до рук прибрати**; А просто всіх / **За карк та в міх** / З високої палати* / Самійленко, 1990: 162/), «Соловейків спів» (*А есдеки та есери / Теж **плетуть** свої **химери**; Справжню волю, та **куценьку**, / Добру Думу, та **плохеньку*** / Самійленко, 1990: 163/), «Над болотом Петрограда...» (*Та й пани ж, **не взяв їх кат!*** / Самійленко, 1990: 171/), «Слова і думки» (*Краще б **дулю**, а ніж волю, / **Дати** нашим **інородцям*** / Самійленко, 1990: 172/). Засоби народного гумору, які використовує В. Самійленко, чітко увиразнюють його громадянську позицію, влучно привертають увагу читача до тих реалій дійсності, які засуджує та не сприймає сам письменник. Зменшувально-пестливі форми прикметників (*куценька, плохенька*) використані зі стилістичною метою: вони ненав'язливо, несподівано розкривають темну сторону життєствердного об'єкта (*волі, думи*). Емоційно-забарвлені фразеологізми (*не взяв їх кат; дулю... дати*) чітко виражають зневагу автора, адресовану тим, хто зловживає владою, і сатира є єдиною зброєю проти них. Засоби народного гумору лаконічно структурували думки та ідеї В. Самійленка, надали їм «конкретної», зрозумілої форми, не знизивши мистецької цінності творів.

Висновки

Отже, значний вплив на сатиричну поезію В. Самійленка мали фольклорні джерела, і це виявляється не лише в аспекті форми

та образності, а й на рівні художнього мовлення. Використання письменником народнорозмовної лексики, творча інтерпретація фразеологічних одиниць, створення авторських версій паремій засвідчують високий рівень розуміння української ментальності та усвідомлений підхід до розбудови культурного простору саме в такій парадигмі. Це, своєю чергою, стало одним із ключових факторів значущості творчої спадщини письменника для розвитку української літератури, а також її актуальності як об'єкта наукових досліджень для лінгвістів та літературознавців.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бабишкін, О. К.** (1958). Володимир Самійленко. У Самійленко, В. І. *Твори*. (Т. 1), (с. 5–52). Київ: Державне видавництво художньої літератури.
2. **Бикова, Г. П.** (1998). Індивідуальний стиль Володимира Самійленка (мовний аспект). (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Київ: Ін-т укр. мови НАН України.
3. **Білоноженко, В. М.,** Гнатюк, І. С., Дятчук, В. В., Неровня Н. М., & Федоренко, Т. О. (Уклад.) (2003). *Словник фразеологізмів української мови*. Київ: Наукова думка.
4. **Бондар, М. П.** (1989). Творчість Володимира Самійленка. У Самійленко, В. І. *Твори* (с. 5–46). Київ: Дніпро.
5. **Гарачковська, О. О.** (2015). Жанрово-стильові модифікації української віршованої сатири й гумору ХХ століття. (Автореф. дис. ... докт. філол. наук). Київ: Київський ун-т ім. Б. Грінченка.
6. **Зеров, М. К.** (1990). Володимир Самійленко і український гумор. У *Твори*. (Т. 2), (с. 526–536). Київ: Дніпро.
7. **Малахова, О. А.** (2007). Мовна модель поетичного світу В Самійленка. (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди.
8. **Мартинюк, М. І.** (2000). Своєрідність художнього втілення національної ідеї у творчості Володимира Самійленка. (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Київ: Ін-т укр. літератури ім. Т. Шевченка НАН України.
9. **Наумова, Т. М.** (2005). Номінація у сатирично-гумористичних текстах Івана Франка та Володимира Самійленка. (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Київ: Ін-т укр. мови НАН України.
10. **Рильський, М. Т.** (1944). Володимир Самійленко і його поезія. У Самійленко, В. І., & Рильський, М. Т. (Ред.) *Вибрані поезії* (с. 5–19). Київ–Харків: Українське державне видавництво.
11. *Словник української мови*. Узятю з <http://sum.in.ua/>.
12. **Чорнопиский, М. Г.** (1990). Володимир Самійленко (вступна стаття). У *Володимир Самійленко: Поетичні твори. Прозові твори. Драматичні твори. Переспіви та переклади. Статті та спогади* (с. 5–33). Київ: Наукова думка.
13. **Шонь, О. Б.** (2003). Мовностилістичні засоби реалізації гумору, іронії і сатири в американських коротких оповіданнях. (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Львів: ЛНУ ім. І. Франка.

ДЖЕРЕЛА

1. **Дей, О. І.,** Марченко, М. Г., & Гуменюк, А. І. (Упор.) (1967). *Жартівливі пісні (родинно-побутові)*. Київ: Наукова думка.
2. **Самійленко, В. І.** (1990). *Поетичні твори. Прозові твори. Драматичні твори. Переспіви та переклади. Статті та спогади*. Київ: Наукова думка.

REFERENCES

1. **Babushkin, O. K.** (1958). Volodymyr Samiilenko [Volodymyr Samiilenko]. In Samiilenko, V. I. *Tvory – Works*. (Vol. 1), (pp. 5–52). Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo khudozhnoi literatury [in Ukrainian].
2. **Bykova, H. P.** (1998). Indyvidualnyi styl Volodymyra Samiilenka (movnyi aspekt) [Volodymyr Samiilenko's individual style (the language aspect)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Instytut ukr. movy NAN Ukrainy [in Ukrainian].
3. **Bilonozenko, V. M.**, Hnatiuk, I. S., Diatchuk, V. V., Neronia, N. M. & Fedorenko, T. O. (contrib.) (2003). *Slovnyk frazeologizmiv ukrainskoi movy* [Phraseological Dictionary of the Ukrainian Language]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
4. **Bondar, M. P.** (1989). Tvorchist Volodymyra Samiilenka [The works of Volodymyr Samiilenko]. In Samiilenko, V. I. *Tvory – Works* (pp. 5–46). Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].
5. **Harachkovska, O. O.** (2015). Zhanrovo-stylovi modifykatsii ukrainskoi virshovanoi satyry y humoru XX stolittia [Genre and stylistic modifications of the Ukrainian versified 19th century satire and humour]. *Extended abstract of doctor's thesis*. Kyiv: Kyivskiy un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
6. **Zerov, M. K.** (1990). Volodymyr Samiilenko i ukrainskyi humor [Volodymyr Samiilenko and Ukrainian humour]. In *Tvory – Works*. (Vol. 2), (pp. 526–536). Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].
7. **Malakhova, O. A.** (2007). Movna model poetychnoho svitu V. Samiilenka [Language model of V. Samiilenko's poetic world]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv: KhNPU im. H. S. Skovorody [in Ukrainian].
8. **Martyniuk, M. I.** (2000). Svoieridnist khudozhnogo vtilennia natsionalnoi idei u tvorchosti Volodymyra Samiilenka [Distinctness of artistic presentation of national idea in Volodymyr Samiilenko's works]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Instytut ukr. literatury im. T. Shevchenka [in Ukrainian].
9. **Naumova, T. M.** (2005). Nominatsiia osoby u satyrychno-humorystychnykh tekstakh Ivana Franka ta Volodymyra Samiilenka [Personal nomination in satiric and humorous texts of Ivan Franco and Volodymyr Samiilenko]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Instytut ukr. movy NAN Ukrainy [in Ukrainian].
10. **Rylskiy, M. T.** (1944). Volodymyr Samiilenko i yoho poeziiia [Volodymyr Samiilenko and his poetry]. In Samiilenko, V. I., & Rylskiy, M. T. (Ed.) *Vybrani poezii – Selected poems* (pp. 5–19). Kyiv–Kharkiv: Ukrainske derzhavne vydavnytstvo [in Ukrainian].
11. **Slovnyk ukrainskoi movy** [Dictionary of the Ukrainian language]. Retrieved from <http://sum.in.ua/> [in Ukrainian].
12. **Chornopyskyi, M. H.** (1990). Volodymyr Samiilenko [Volodymyr Samiilenko]. In Samiilenko, V. I. *Poetychni tvory. Prozovi tvory. Dramatychni tvory. Perespivy ta pereklady. Statti ta spohady* [Poems. Prose. Drama. Rehashes and translations. Articles and memoirs] (pp. 5–33). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
13. **Shon, O. B.** (2003) Movnostylistychni zasoby realizatsii humoru, ironii i satyry v amerykanskykh korotkykh opovidanniakh [Linguostylistic means of realization of humour, irony and satire in American short stories]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Lviv: LNU im. I. Franka [in Ukrainian].

SOURCES

1. **Dei, O. I.**, Marchenko, M. H., & Humeniuk, A. I. (Contrib.) (1967). *Zhartivlyvi pisni (rodyjno-pobutovi)* [Humorous songs (family and daily life)]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
2. **Samiilenko, V. I.** (1990). *Poetychni tvory. Prozovi tvory. Dramatychni tvory. Perespivy ta pereklady. Statti ta spohady* [Poems. Prose. Drama. Rehashes and translations. Articles and memoirs]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

Тиховська Оксана Михайлівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури, Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», вул. Університетська, 14, м. Ужгород, 88000, Україна.

Tel.: +38(050)6919887

E-mail: oksana.tykhovska@uzhnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-4663-5960>

Tykhovska Oksana Mykhailivna – Doctor of Philological Sciences, Professor, Professor at the Department of Ukrainian Literature, Uzhhorod National University, 14 Universytetska Str., Uzhhorod, 88000, Ukraine.

Лях Тетяна Олегівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри громадського здоров'я і гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет», вул. Університетська, 14, м. Ужгород, 88000, Україна.

Tel.: +38(050)1934327

E-mail: tatianalyakh592@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7913-3468>

Lyakh Tetyana Olehivna – Candidate of Philological Sciences (Ph.D.), Docent, Associate Professor at the Department of Public Health and Humanitarian Disciplines, Uzhhorod National University, 14 University Str., Uzhhorod, 88000, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20 вересня 2023 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Тиховська О. М., Лях Т. О. Народний гумор у сатиричній поезії Володимира Самійленка: лінгвокультурний аспект. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2023. Вип. 59. С. 169–181. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2023.59.13>

АРА: Тиховська, О. М., Лях, Т. О. (2023). Народний гумор у сатиричній поезії Володимира Самійленка: лінгвокультурний аспект. *Лінгвістичні дослідження*, 59, 169–181. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2023.59.13>